

Kokemäen kaupungin rakennusvalvonta
rakennusvalvonta@kokemaki.fi
lauri.heiskanen@kokemaki.fi

Viite Lausuntopyyntöne 14.6.2024

**Aihe Kokemäki, purkulupahakemus kiinteistöllä 271-101-112-1 sijaitsevalle
Tulkkilan vesitornille**

Kokemäen kaupungin rakennusvalvonta on pyytänyt Satakunnan Museolta lausuntoa koskien Tulkkilan vesitornin purkulupahakemusta. Kokemäen Vesihuolto Oy:n rakennuttama Tulkkilan vesitorni valmistui vuonna 1965 insinööritoimisto Maa ja Vesi Oy:n suunnittelemana. Suurin osa Suomen nykyisistä vesi- ja viemäriverkostoista rakennettiin 1960–80-luvuilla. Osana vesijohtoverkon kehittämistä rakennettiin runsaasti vesitorneja varsinkin 1960–1970-luvuilla. Tulkkilan vesitorni on Satakunnassa yksi varhaisimmista maaseutukeskuksiin rakennetuista vesitorneista. Kokemäellä vesitorni rakennettiin poikkeuksellisen näkyvälle paikalle. Vesitornin huipulle valmistui pieni näköalahuone ja tornin hyödyntämistä myös matkailukäytössä ryhdyttiin pohtimaan miltei heti sen valmistuttua, mutta n. 30 metriä korkeasta rakennuksesta puuttuva hissi on jarruttanut muun käytön suunnittelua.

Perusteena vesitornin purkamiseksi mainitaan, että vesitorni on tullut käyttöikänsä päähän eikä peruskorjaamiselle ole perusteita, koska Kokemäen Vesihuolto Oy:llä ei ole enää tornille käyttöä. Torni on toiminut viime aikoina vesivarastona ja vesitornin vesi on vaihdettu keskimäärin kerran vuorokaudessa. Perusteluissa mainitaan: *Kokemäen Vesihuolto Oy on kehittynyt laitoksena useilla eri tavoilla 2000-luvun alkuvuosien jälkeen, joista merkittävimmät kehitysaskleet on otettu kaukovalvontajärjestelmän päivittämisen ja Säpilän vedenottamon rakentamisen ja käyttöönoton myötä. [...] Säpilän vedenottamolta pumpataan pääosa Kauvatsan ja Risten alueen kuluttamasta vesimäärästä. Säpilän vedenottamolta rakennettiin vuonna 2023 vesijohdon runkolinja Risten paineenkorotusasemalle, josta vettä voidaan johtaa myös keskustaan. Edellä kerrotuista syistä Tulkkilan vesitornin kytkeminen irti vesijohtoverkostosta on ajankohtaista. Tulkkilan vesitorni muodostaa omalta osaltaan riskin veden laadulle ja jakelulle, sekä sen rakenteiden pitäminen käyttökunnossa muodostaa kustannuksia, mistä aiheutuu osaltaan painetta veden hinnan korotuksille. Vaikka Tulkkilan vesitorni on palanut paikallisten asukkaiden verkkokalvoille jo useiden vuosikymmenien ajan ja osalle heistä tornin*

siluetti katukuvassa ja Tulkkilan koulun pihalla muodostaa mielikuvan jostain pysyvästä ja iankaikkisesta, ei Kokemäen Vesihuolto Oy:llä ole mahdollisuutta ylläpitää vesitornia, jolle ei ole enää toiminnallisesti ja taloudellisesti perusteltua käyttöä. Lisäksi ylimääräinen vesisäiliö lisää riskiä veden laadulle ja jakelulle.

Vesitorni sijoittuu aivan valtakunnallisesti merkittävään rakennetun kulttuuriympäristön viereen (RKY 2009). Lähistöllä pohjoisessa ja koillisessa sijoittuu valtakunnallisesti merkittävä maisema-alue *Kokemäenjoen kulttuurimaisemat* (VAMA 2021). Vesitorni sijoittuu lisäksi maakunnallisesti merkittävään Vanhan Tulkkilan kulttuuriympäristöön. Lähiympäristössä on lisäksi lukuisia muita maakunnallisesti merkittäviä kulttuuriympäristöjä ja yksittäiskohteita. (Satakunnan rakennusperintö 2005). Edellä luetellut arvoalueet ja kohteet on osoitettu Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 2 (2019) ja niihin liittyy yhteinen suunnittelumääräys: *Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon alueen kokonaisuus, erityispiirteet ja ominaisuus siten, että edistetään niihin liittyvien arvojen säilymistä ja kehittämistä mukaan lukien avoimet viljelyalueet. Kaikista aluetta tai kohdetta koskevista suunnitelmista ja hankkeista, jotka oleellisesti muuttavat vallitsevia olosuhteita, tulee museoviranomaiselle varata mahdollisuus lausunnon antamiseen. Kohteen ja siihen olennaisesti kuuluvan lähiympäristön suunnittelussa on otettava huomioon kohteen kulttuuri-, maisema-, luonto- ja ympäristöarvot sekä huolehdittava, ettei toimenpiteillä ja hankkeilla vaaranneta tai heikennetä edellä mainittujen arvojen säilymistä.*

Satakunnan maakuntakaava 2050 on parhaillaan valmisteilla. Uutta maakuntakaavaa varten toteutettiin Satakunnan rakennetun kulttuuriympäristön päivitys- ja täydennysinventointi (Niina Uusi-Seppä/Ramboll 2023). Tulkkilan vesitorni sijoittuu inventoinnissa osoitettuun Kokemäen kirkon seudun maakunnallisesti merkittävään kulttuuriympäristöön ja mainitaan erikseen alueen kuvauksessa.

Kokemäellä on parhaillaan käynnissä keskustan osayleiskaavahanke, jonka yhteydessä toteutettiin myös rakennetun kulttuuriympäristön inventointi (Heilu Oy, 2023). Selvityksessä myös päivitettiin aikaisemman vuonna 2010 toteutettua inventointia mm. modernin rakennusperinnön osalta. Tulkkilan vesitornia ei kuitenkaan syystä tai toisesta huomioitu tai arvoitettu tämän selvityksen yhteydessä, mikä on katsottavissa selkeäksi puutteeksi. Vesitorni olisi pitänyt käsitellä selvityksessä osana Kokemäen keskustan sodanjälkeen rakentunutta kokonaisuutta ja arvottaa asianmukaisesti. Satakunnan Museo kantaa tästä myös vastuuta, koska niukkojen resurssien vuoksi selvityksen luonnosvaiheen kommentointi jäi vajavaiseksi.

Satakunnan Museon lausunto

Satakunnan Museo pitää erittäin valitettavana, että maakunnallisesti merkittävässä kulttuuriympäristössä sijaitsevalle Tulkkilan vesitornille haetaan purkulupaa. Mäen päällä sijaitseva vesitorni on historiallisesti, rakennushistoriallisesti ja kaupunkikuvallisesti merkittävä ja tunnistettava maamerkki, jolla on merkitystä myös läheiseen valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen. Satakunnan Museo myös ymmärtää rakennuksen jatkokäyttöön liittyvät haasteet, mutta näkee, että oikealla tahtotilalla tähänkin voi olla mahdollista löytyä ratkaisuja.

Lähes 60-vuotias betonirakenteinen vesitorni edustaa rakennusajankohdalleen tyypillistä selkeäpiirteistä betonia materiaalina korostavaa ratkaisua. Lähivuosien aikana sodan jälkeen rakennettua modernia rakennusperintöä on sekä tutkittu, että myös arvostettu jatkuvasti kasvavassa määrin. Arvostuksesta kertoo sekin, että Satakunnassa on joitakin sodan jälkeen rakennettuja vesitorneja myös suojeltu kaavoituksen yhteydessä esimerkiksi Nakkilassa ja Porissa. Vesitorneille on myös löydetty uusiokäyttöä eri puolilla Suomea ja käyttömahdollisuuksia on käsitelty myös opinnäytetöissä. Sodanjälkeisen arkkitehtuurin osalta purkupainetta syntyy useimmiten siinä vaiheessa, kun rakennuksia pitäisi alkaa peruskorjaamaan tai niille ei löydy juuri sillä hetkellä käyttöä. Toisaalta purkamisesta syntyy myös huomattavia kustannuksia eikä se edesauta niitä ilmastotavoitteita, joihin Suomen valtio ja monet kunnat ovat sitoutuneet.

Tulkkilan vesitornilla on keskeinen ja näkyvä rooli osana Kokemäen keskustan modernin arkkitehtuurin kokonaisuutta, johon liittyy lisäksi esimerkiksi alun perin 1950-luvulla valmistuneet koulurakennukset, kaupungintalo sekä valtion virastotalo, sekä 1970-luvulla valmistuneet uimahalli ja kirjasto jne. Samalla vesitorni ilmentää Kokemäen historiallista kunnallista kehitystä sekä kasvua. Rakennus on säilynyt hyvin alkuperäisessä asussaan. Ainoana poikkeuksena on jälkikäteen rakennuksen katolle asennettu telemasto, joka ei kuitenkaan merkittävästi heikennä rakennuksen ominaispiirteitä.

Satakunnan Museo näkee, että arvoiltaan erittäin moninaisessa kulttuuriympäristössä sijaitsevan rakennuksen tämänhetkinen tarpeettomuus ja käytön puute eivät yksistään riitä purkuluvan perusteeksi. Tällaisissa tapauksissa purkamisen tulisi perustua kattaviin kuntotutkimuksiin. Purkulupahakemuksen

liitteenä ei tällaista ole toimitettu. Mikäli tutkimusten perusteella rakennuksen nykyinen kunto ei edellytä purkua eikä käytöstä poistaminen tule aiheuttamaan ympäristölle vaaraa, tulee maisemallisesti keskeinen, historiallisesti todistusvoimainen ja paikallisille asukkaille tuttu maamerkki jättää paikoilleen odottamaan mahdollista jatkokäyttöä ja tarvittaessa sen edellyttämiä muutoksia.

Satakunnan Museo

Museonjohtaja Johanna Jakomaa

Tutkija Olli Joukio

Tiedoksi

Varsinais-Suomen ELY-keskus/kirjaamo, Katariina Alaspää, Kirsti Virkki
Satakuntaliitto/kirjaamo, Susanna Roslöf, Daniel Nagy
Museovirasto/kirjaamo

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti Porin kaupungin asianhallintajärjestelmässä